

Gewoon te goed om niet te doen.

door franc knipscheer

Een debuut en meteen een halve kilo dichtbundel. Hoe is dat mogelijk? Voor de uitgeverij begon het met een gedicht in het literair tijdschrift Extaze, het literair tijdschrift dat onderdak heeft bij deze uitgeverij. Ik liet Els weten dat we wel geïnteresseerd waren om een bundel van haar uit te geven. Nooit gedacht dat dat zou uitgroeien tot behalve een dichtersdebuut ook een schildersdebuut (en daarmee verraste ze mij ook), uitmondend in een bundel van 132 bladzijden. Maar dat is het mooie van literatuur: het ontstaat. En als je zo een proces meemaakt, dan is dat bijzonder: een auteur die 'losgaat' en haast in trance uitbarst als een vulkaan. Wat we binnen kregen was gewoon te goed om niet te doen, de gedichten, de schilderijen, en vooral ook de thema's, want niet alleen herinneringen en verlangens worden verbeeld, krijgen vorm, maar ook zaken waar het in deze wereld te vaak om draait: ontheemding, racisme, macht, kortom bewustwording, wakker vallen. Ik kan u alleen maar aanraden: maak deze reis mee.

Poëzie is prima zelfonderzoek.

door Els de Groen

Elly is soms een beetje Oost-Indisch doof, had de juf in mijn schoolrapport geschreven. Thuis vroeg ik wat ze bedoelde; ik was 6. Mijn lichaam zat in de klas maar mijn gedachten waren ergens anders, legden mijn ouders uit. Dat is nooit meer overgegaan. Wat mensen voor verstrooidheid aanzien, is het bivakkeren aan de oppervlakte maar tegelijk ver weg. Ik ben mijn eigen 3D televisie en dat kan handig zijn. In een platte wereld is diepte al gauw interessanter.

Ook kunst is 3D televisie. Schilderijen, boeken, muziek, ze helpen ons dingen doorgronden. Picasso vatte de oorlog met Guernica, Jeroen Bosch vatte de hel, Cry Freedom de apartheid en Leon Feuchtwanger het nationaal socialisme. Kunst laat ons de samenhang zien tussen wat uitersten lijken. In het mooie schuilt ook lelijkheid, en in het lelijke schoonheid. Stilte wordt dieper door herrie, en warmte intenser door kou.

Maar kunst is geen mengkraan die iedere passie affakkelt en elk vuur relativeert. Lauwheid is het kenmerk van cynici die warm noch koud van iets worden en hun comfortabele afzijdigheid als levenswijsheid verkopen. Cynici maken geen kunst, want dood kun je niet scheppen.

Ik heb veel gereisd. In Oost-Europa heb ik geleerd wat gastvrijheid betekent. Maar nu mensen uit Afrika en landen zoals Syrië massaal naar Europa komen, lopen ze zich vast in scheermesjesdraad, notabene in Oost-Europa. We toetsen hun vluchtverhalen en noemen hen “gelukszoekers” in plaats van “pijnweigeraars”. De meesten hebben zoveel meegemaakt in hun pogingen te ontkomen aan oorlog en geweld, dat ze beter dan wie ook in staat zijn geluk te definiëren. Dat is geen kiloknaller of een reepje snelweg waar je 130 mag rijden. Geluk is heelhuids aankomen, geen dierbaren verliezen.

Prachtig, vat Wim Daniëls **Wakker vallen** samen. Ik ben ook erg blij met de overige reacties die op het omslag staan, geschreven door kunstenaars met een gedeeltelijke of niet Nederlandse afkomst: Etchica Voorn, Qader Shafiq en Rodaan Al Galidi. Hun gelaagde afkomst heeft hun een voorsprong gegeven. In hun proza en poëzie ontmaskeren ze de mens als een falend schepsel, maar leggen evengoed een troostende arm om zijn schouders. Zo halen ze de humor terug in de Nederlandse literatuur, én ze verdiepen de vaargeul. Terecht wordt hun werk bekroond, geprezen en herdrukt. Ze verrijken onze cultuur.

Als ik de kleintjes meetel, boeken voor beginnende lezers die ik naast non-fictie en romans heb geschreven, is *Wakker vallen* mijn 50ste boek. En toch een debuut. Waarom poëzie? Als je je al een halve eeuw in proza hebt uitgedrukt, begin je je af te vragen waar je het in vredesnaam al die tijd over gehad hebt... Ik vond de wereld niet deugen en heb geprobeerd hem iets beter te maken. Dat is niet gelukt, maar misschien was hij erger geweest als ik niets had gedaan. Poëzie is prima zelfonderzoek. Een van mijn vrienden is onlangs genomineerd voor een luis-in-de-pels prijs. Luizen in de pels zijn nodig in een samenleving vol amusement en tweets. Ook ik wil een luis in de pels zijn. Mensen mogen rustig grinniken om mijn gedichten, maar als ze er jeuk van krijgen, een beetje gewetensjeuk, dan is dat mooi meegenomen.

Bron: presentatie bij *Boekhandel Roelants Nijmegen*, 29 september 2018